

TENDINȚE ALE CRIMINALITĂȚII VIOLENTE ÎN COMUNITĂȚILE RURALE. EVALUARE ȘI PERCEPȚIE PUBLICĂ

DAN BANCIU*
ECATERINA BALICA

ABSTRACT

TRENDS OF VIOLENT CRIMINALITY IN RURAL COMMUNITIES: PUBLIC PERCEPTION AND ASSESSMENT

Violent criminality is a serious social problem which affects social relations, causing numerous victims and prejudices and generating feelings of fear and social insecurity. This study tries to capture the post 1989 evolution of this type of criminality in the rural environment, as well as the reaction of the public in this environment with respect to the phenomenon of violence.

Key words: violence, aggressiveness, violent criminality, rural communities, opinions and attitudes of the public.

INTRODUCERE

Crima și criminalitatea violentă au reprezentat o preocupare constantă a cercetătorilor și specialiștilor din diverse discipline, interesați de identificarea și explicarea cauzelor și factorilor de risc care generează acest fenomen, precum și de găsirea unor modalități și mijloace de contracarare a lui și de neutralizare a persoanelor violente. Interesul pentru investigarea acestui fenomen este cu atât mai mare cu cât criminalitatea violentă se caracterizează printr-un pericol social sporit, comparativ cu alte tipuri de criminalitate, generând sentimente de teamă și insecuritate în rândul populației și necesitând costuri sociale extrem de ridicate pentru atenuarea sau repararea consecințelor distructive produse.

Criminalitatea violentă și formele ei de manifestare au impus derularea unor ample și minuțioase cercetări în multe țări, între care și țara noastră, privind evoluția, cauzalitatea, particularitățile și modurile de producere a delictelor de omor, viol, tâlhărie, vătămare corporală etc., dar care s-au concentrat, cu prioritate, asupra criminalității violente din mediul urban, fiind elaborate o serie de ipoteze,

* Address correspondence to Dan Banciu, Ecaterina Balica: Institutul de Sociologie al Academiei Române, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, 050711 București, România, e-mail: banciu@insoc.ro

teorii și paradigme, primele, dar și cele mai vehiculate în acest domeniu, aparținând reprezentanților Școlii sociologice de la Chicago¹. Din nefericire, criminalitatea violentă din mediul rural, care a cunoscut anumite tendințe și ritmuri de evoluție specifice, îndeosebi în societatea românească, a fost mai puțin abordată în literatura de specialitate, deși această formă violentă de crimă include cele mai grave delictе și crime contra persoanei. Ea înglobează o gamă diversă de fapte și comportamente, care presupun „uciderea sau rănirea intenționată a unei persoane, constrângerea prin forță sau intimidare, provocarea unei suferințe fizice contra voinței unei persoane, expunerea deliberată la un pericol mare”².

În ultima vreme, o serie de studii și cercetări, realizate de Institutul de Sociologie al Academiei Române, Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității de pe lângă Inspectoratul General al Poliției și de fostul Institut de Criminologie de pe lângă Ministerul Justiției (Dan Banciu, Sorin M. Rădulescu, Cristina Dâmboianu, *Criminalitatea comisă cu violență în comunitățile rurale* în: „Revista Română de Sociologie”, 2006, nr. 3–4; Ecaterina Balica, *Criminalitatea violentă. Tendințe și factori de risc*, București, „Oscar Print”, 2008), au evidențiat creșterea recrudescenței crimelor violente comise în special în mediul rural, mediu considerat ca fiind mai „conservator” și mai „tradițional”, comparativ cu cel urban. Or, realitatea datelor statistice evidențiază, fără echivoc, că în ultima vreme acest mediu a fost expus unor „agresiuni” venite atât din exteriorul, cât și din interiorul lui, care au favorizat proliferarea unor delictе comise cu violență de către locuitorii din rural.

Studiul de față încearcă să surprindă principalele tendințe și ritmuri de evoluție a criminalității violente în mediul rural, distribuția diverselor delictе comise cu violență într-o serie de zone și localități rurale, precum și percepția locuitorilor din rural față de fenomenul de violență.

Metodologia studiului a utilizat ca tehnici de recoltare a datelor:

- a. statisticile penale ale instanțelor de judecată și organelor de poliție privind delictеle comise cu violență în mediul rural, în perioada 2001–2007;
- b. anchetă de opinie în rândul populației din mediul rural privind percepția fenomenului de violență din societatea românească, în general, din mediul rural, în special;
- c. fișa etiologică a comunelor, privind principalii indicatori demografici, economici, sociali, culturali și judiciar-penali.

1. EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE PERSOANE CONDAMNATE DEFINITIV PENTRU DELICTE CONTRA PERSOANEI, ÎN PERIOADA 2001–2006

Analiza datelor existente în *Anuarul Statistic al României* (capitolul referitor la justiție) relevă că, în perioada analizată, numărul persoanelor condamnate definitiv

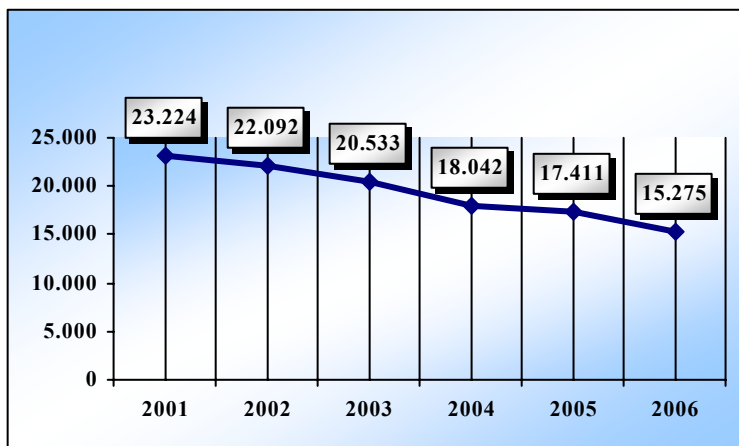
¹ Clifford R. Show, Henri D. McKay, *Juvenile Delinquency and Urban Areas*, Chicago, University of Chicago Press; Idem, *Delinquency in the Streets*, Chicago, University of Chicago Press, 1929.

² Jean Proulx, Maurice Cusson, Marc Quimet, *Les violences criminelles*, Les Presses de l'Université Laval, 1993, p. 3.

de către instanțele de judecată a înregistrat o descreștere anuală constantă, atingând cel mai înalt nivel în anul 2001 și cel mai scăzut în anul 2006 (*Diagrama nr. 1*).

Diagrama nr. 1

Dinamica persoanelor condamnate definitiv pentru delictе contra persoanei, în perioada 2001–2006

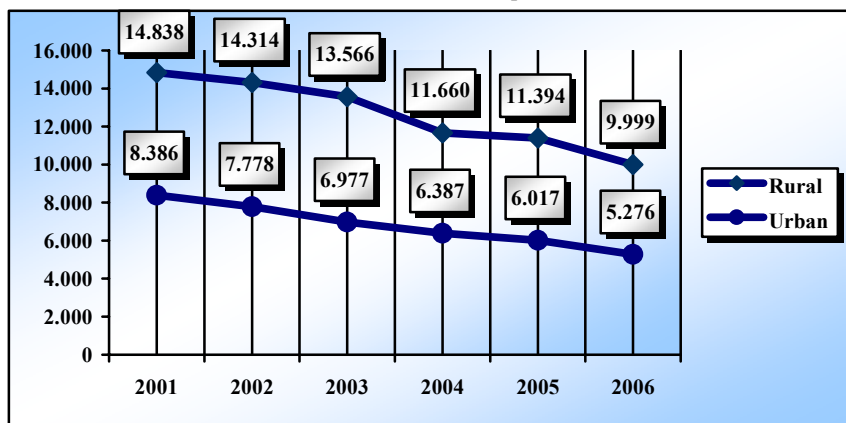

Sursa: *Anuarul Statistic al României*, INS, 2007, p. 786.

Dacă avem în vedere mediul în care s-au comis aceste delictе, constatăm că descreșterile sunt mai semnificative, în toți acești șase ani, în mediul urban, comparativ cu cel rural, unde numărul de persoane condamnate pentru delictе contra persoanei înregistrează scăderi, mai ales după anul 2003 (*Diagrama nr. 2*).

Diagrama nr. 2

Dinamica persoanelor condamnate definitiv pentru delictе contra persoanei, în funcție de mediul de rezidență, în perioada 2001–2006

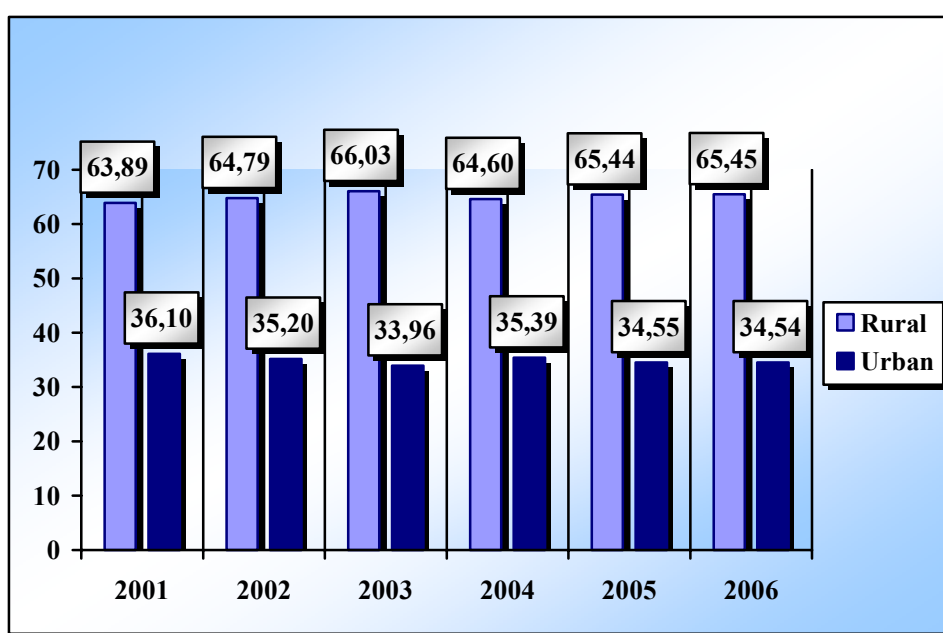

Sursa: *Anuarul Statistic al României*, INS, 2007, p. 786.

Analiza distribuției delictelor comise contra persoanei în perioada analizată evidențiază, în același timp, ponderea importantă pe care *mediul rural* o deține în ansamblul acestui tip de delikte, pondere ce se situează în medie la circa 65,0%, în timp ce în mediul urban această pondere este de numai 35,0% (*Diagrama nr. 3*).

Diagrama nr. 3

Ponderea delictelor contra persoanei, în funcție de mediul în care au fost comise, în perioada 2001–2006 (%)

Sursa: Prelucrare după *Anuarul Statistic al României*, INS, 2007, p. 786.

Deși aceste date statistice existente la nivelul instanțelor de judecată sunt incomplete, lipsind unele informații privind evoluția diverselor delikte contra persoanei (omor, loviri cauzatoare de moarte, pruncucidere, vătămări corporale grave, violuri etc.), în funcție de mediul în care au fost comise, ele demonstrează că, în spatele unei dinamici globale a criminalității violente din România (care reprezintă, în medie, circa 26–28% din totalul criminalității judecate), pot fi identificate anumite tendințe și ritmuri specifice și în care mediul *rural* tinde să devină mult mai criminogen și mai violent decât cel urban.

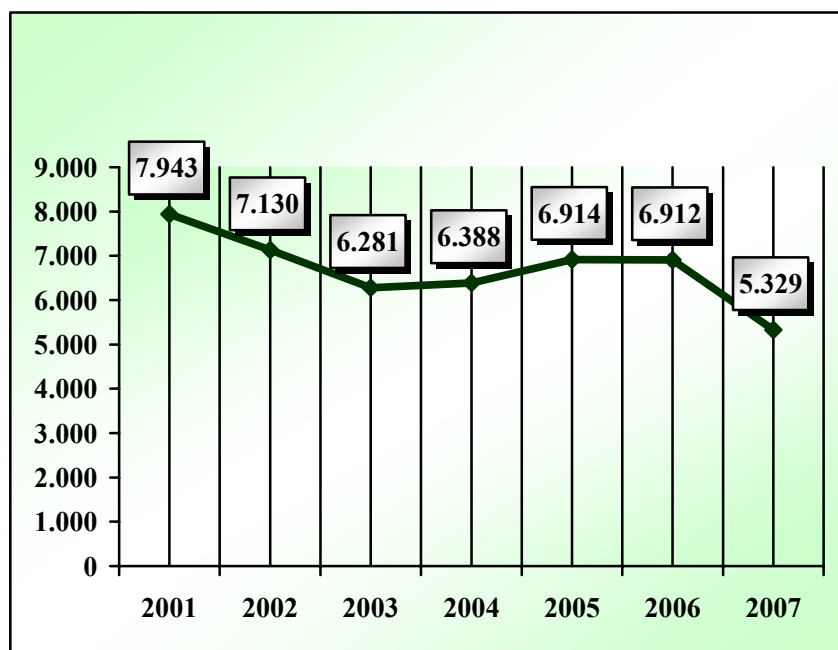
2. EVOLUȚIA DELICTELOR COMISE CU VIOLENȚĂ ÎN ROMÂNIA, ÎN PERIOADA 2001–2007

Această analiză se bazează pe datele statistice existente la nivelul *organelor de poliție*, date care ne-au fost puse la dispoziție de Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității (Serviciul Cercetare-Prognoză), privind amploarea și intensitatea delictelor comise cu violență în România, atât la nivel național, cât și în profil teritorial și pe mediile în care au fost înregistrate.

La nivel național, pe ansamblul celor șapte ani analizați, delictele comise cu violență cunosc tendințe de *scădere* constantă de la an la an, având cel mai înalt vârf în anul 2001 și cel mai scăzut în anul 2007 (*Diagrama nr. 4*), excepție făcând doar anul 2006, când delictele violente cunosc o ușoară creștere.

Diagrama nr. 4

Dinamica numărului de delictes comise cu violență, în perioada 2001–2007

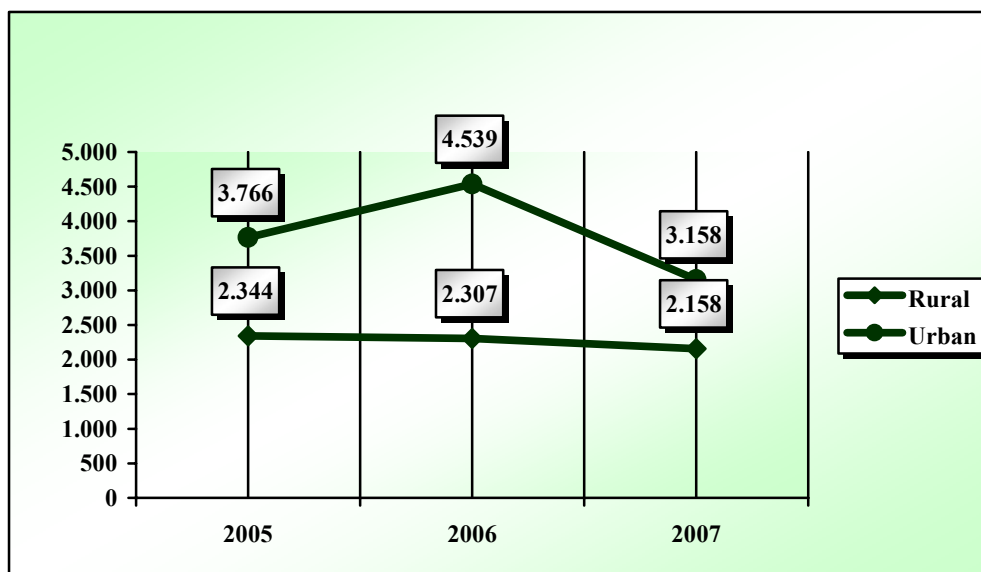

Sursa: Prelucrare după datele Serviciului de Cercetare-prognoză din cadrul Institutului pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității

Dacă avem în vedere doar perioada ultimilor trei ani (2005–2007)³, evoluția delictelor cu violență, în funcție de mediul în care au fost comise, relevă o tendință de descreștere mai pronunțată în mediul *rural*, în timp ce în mediul urban tendința este oscilantă, de creștere în anul 2006 și de descreștere în anul 2007 (*Diagrama nr. 5*).

Diagrama nr. 5

Dinamica delictelor comise cu violență, în funcție de mediul de rezidență, în perioada 2005–2007

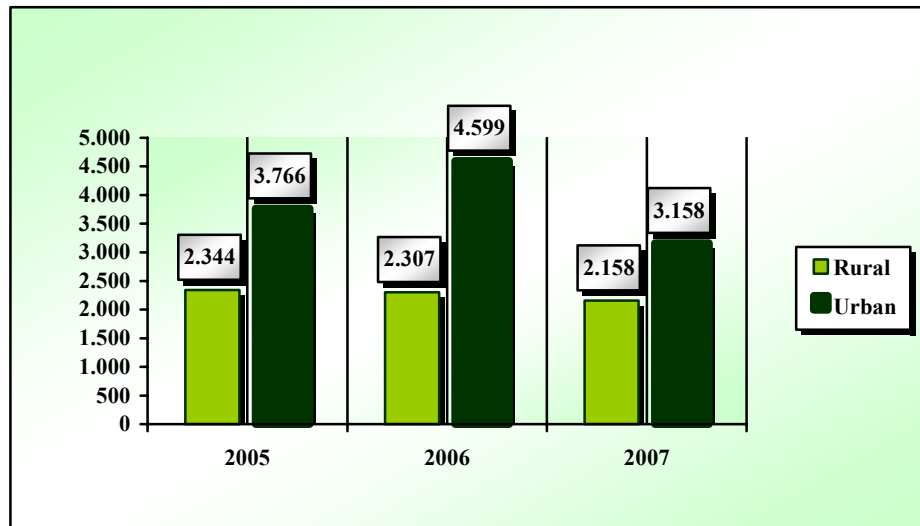
Sursa: Prelucrare după datele Serviciului de Cercetare-prognoză din cadrul Institutului pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității

Analiza distribuției delictelor comise cu violență, în perioada 2005–2007, evidențiază că, din punctul de vedere al mediului în care ele au fost înregistrate și al mediului de locuire al autorilor, mediul *urban* deține, pe ansamblu, o pondere mult mai ridicată, comparativ cu cel rural (*Diagrama nr. 6*).

³ Alegerea acestei perioade a fost impusă de faptul că, pentru anii 2001–2004, evoluția delictelor cu violență poate fi urmărită în studiul publicat de Dan Banciu, Sorin M. Rădulescu și Cristina Dâmboeanu în „Revista Română de Sociologie”, 2006, nr. 3–4, (p. 199–218), intitulat *Criminalitatea comisă cu violență în comunitățile rurale*.

Diagrama nr. 6

Ponderea delictelor comise cu violență în funcție de mediul de rezidență, în perioada 2005–2007

Sursa: Prelucrare după datele Serviciului de Cercetare-prognoză din cadrul Institutului pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității

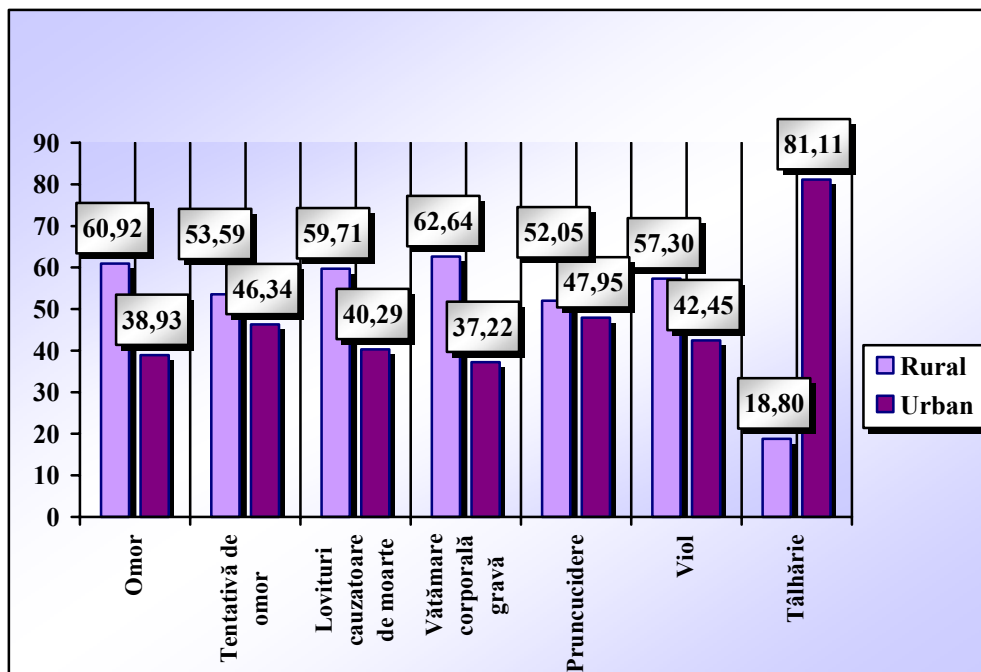
Pe ansamblul celor trei ani luați în considerare, ponderea delictelor comise cu violență în mediul *urban* reprezintă 62,78%, în timp ce în mediul *rural* această pondere înregistrează doar 37,1%. La o analiză sumară, această distribuție a delictelor comise cu violență pare să confirme teza, conform căreia orașele sunt mai criminogene decât satele, datorită atât funcțiilor mai complexe ale orașelor (economice, industriale, administrative, rezidențiale), cât și faptului că ele furnizează mai multe oportunități pentru a-i tenta pe făptuitori, ca și facilități pentru a realiza diversele activități delincvente⁴. Însă această situație este determinată, în cazul delictelor cu violență, de includerea în această categorie de delict a *tâlhăriilor*, care, prin natura și modul de comitere, au dublă ipostază: sunt delict îndreptate atât împotriva persoanei, sub aspectul modului de producere, cât și împotriva patrimoniului acesteia, sub aspectul obiectului delictului.

Dacă avem în vedere distribuția delictelor comise cu violență îndreptate numai împotriva persoanei, excluzând, deci, tâlhăriile și luând în calcul doar omorurile, tentativele de omor, lovirile cauzatoare de moarte, vătămarile corporale grave, pruncuciderile și violurile, situația se schimbă sensibil, în sensul că, din perspectiva mediului în care au fost înregistrate, mediul *rural* deține ponderi superioare celor instrumentate în mediul urban (*Diagrama nr. 7*).

⁴ Denis Szabo, *Crimes et villes*, Paris, Cujas, 1960; Ion Oancea, *Probleme de criminologie*, București, Editura All, 1994.

Diagrama nr. 7

Distribuția delictelor cu violență, în funcție de mediul în care au fost comise, în perioada 2005–2007 (%)

Sursa: Prelucrare după datele Serviciului de Cercetare-prognoză din cadrul Institutului pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității

Se poate observa că, în privința delictelor de omor, tentative de omor, loviri cauzatoare de moarte, vătămări corporale grave, pruncucideri și violuri, ele se concentrează preponderent în mediul *rural*, excepție făcând tâlhăriile, unde mediul urban deține supremația.

Concentrarea, cu prioritate, a delictelor violente în mediul *rural* relevă că, la nivelul comunităților rurale, s-au produs o serie de mutații și transformări economice, sociale și culturale, mai ales după 1989, unele dintre acestea putând influența volumul, amploarea și gravitatea criminalității din aceste zone. Cercetările sociologice, desfășurate în ultima vreme într-o serie de zone și comunități rurale, au evidențiat faptul că *ruralul* a fost neglijat sau chiar ignorat de către guvernele României de după 1989, motiv pentru care se vorbește chiar de o „moarte” a satelor românești⁵. În aceste zone, deși trăiesc aproximativ 47%

⁵ Ilie Bădescu, *România rurală. Raport de alarmă asupra satului românesc*, București, Editura Mica Valahie, 2005; Ilie Bădescu (coord.), *Viața și moartea în satul românesc*, București, Editura Mica Valahie, 2006.

din locuitorii țării, grupați în 2 714 comune, ce însumează circa 13 000 de sate, condițiile de locuire, modul de viață, veniturile și consumul de bunuri și servicii este departe de a satisface exigențele unui trai decent pentru mulți indivizi⁶. Există numeroase zone rurale, în care pământul redobândit în urma legii fondului funciar este împrăștiat sau insuficient pentru a asigura o agricultură rentabilă, fiind cultivat cu mijloace arhaice de către o populație îmbătrânită. Satul românesc nu mai trăiește, cum credea Lucian Blaga, în „zăriștea cosmică (...), el nu mai este un loc magic, un spațiu în care se formează omul românesc și unde se poate determina destinul lui”⁷, ci unul în care, în mod paradoxal, se produc mai multe delictе cu violență, în comparație cu numărul de crime din orașe.

Mediul rural și o mare parte din locuitorii lui suferă de pe urma sărăciei, alcoolismului și a lipsei locurilor de muncă, a disconfortului social cauzat de izolarea în care continuă să se afle, de scăderea sensibilă a speranței de viață, de lipsa perspectivelor de optimizare a șanselor în viitor. La toate acestea se adaugă și numeroasele acte de corupție, în care au fost implicați reprezentanții administrațiilor locale și care vizează „împroprietăriri frauduloase, repartizarea ilegală a unor proprietăți, terenuri agricole ori silvice, locuințe și alte bunuri din patrimoniul public unor persoane sau grupuri private, deturnări de fonduri, însușirea în interes privat a bunului public, însușirea unor ajutoare, încheierea unor contracte ilicite în interesul unor particulari, alte acte de abuz, fals, uz de fals, înșelăciune, escrocherie, luare de mită etc”⁸.

Abordând în acest fel disfuncțiile și neajunsurile cu care se confruntă lumea satelor, nu încercăm să eludăm, desigur, substratul real și grav al criminalității violente din acest areal, ci doar să evidențiem faptul că delincvența din mediul rural prezintă o serie de note și trăsături specifice, cele mai frecvente fiind *delictеle contra persoanei*, în special lovirile și vătămările corporale, violurile și omorurile, și mai puțin cele îndreptate împotriva patrimoniului, așa cum se prezintă ele în mediul urban.

Din această perspectivă, un indicator semnificativ al evoluției criminalității violente îl reprezintă distribuția acesteia la nivel județean, unde au fost identificate anumite zone și chiar comune cu ponderi ridicate în fenomenul analizat (*Diagrama nr. 8*).

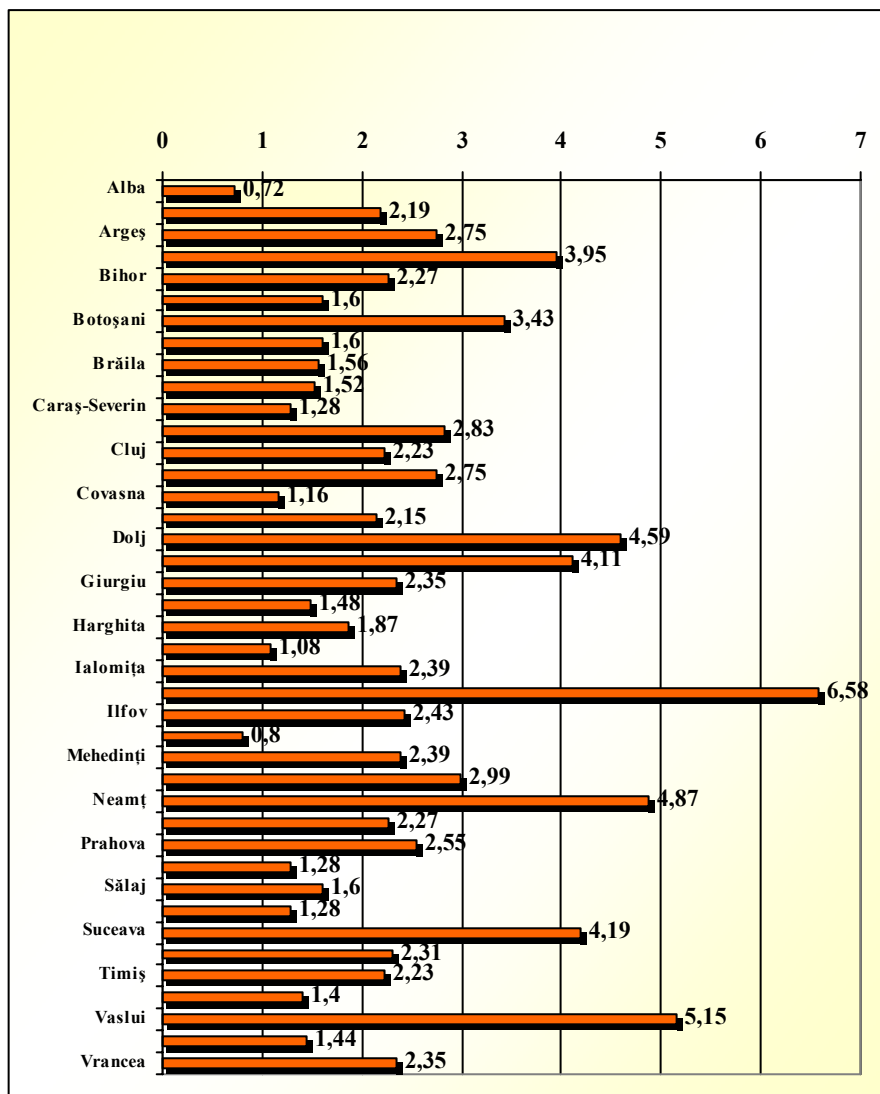
⁶ Ioan Mărginean, *Condițiile de viață din mediul rural*, în rev. „Academica”, 2005, nr. 43, octombrie, p. 21–28.

⁷ Eugen Simion, *Satul românesc nu mai poate exista în afara istoriei*, în rev. „Academica”, 2005, nr. 43, octombrie, p. 5.

⁸ Sorin M. Rădulescu, Cristina Dâmboeanu, *Corupția în administrația publică locală*, în „Revista Română de Sociologie”, 2005, anul XVI, nr. 5–6, p. 522.

Diagrama nr. 8

Ponderea medie a diverselor județe în ansamblul delictelor cu violență comise în mediul rural, în perioada 2005–2007

Pe primul loc, în privința ponderii deținute în ansamblul criminalității violente în mediul rural, se situează județul *Iași*, urmat de județele *Vaslui*, *Neamț*, *Dolj*, *Suceava*, *Galați*, *Bacău*, *Botoșani*, *Călărași* și *Constanța*. De altfel, în aceste județe se înregistrează și numărul cel mai mare de omoruri, tentative de omor, loviri cauzatoare de moarte, vătămări corporale grave și violuri comise în mediul rural. În schimb, cele mai mici ponderi în ansamblul criminalității violente din mediul rural se înregistrează

în județele *Alba, Caraș-Severin, Covasna, Gorj, Maramureș, Satu Mare, Sibiu, Tulcea* etc. Mai mult, din analiza fișelor etiologice ale criminalității violente la nivelul comunelor⁹, s-au putut identifica și unele *comune* din anumite județe, în care numărul de delikte violente este mult mai mare, comparativ cu alte zone, și anume: în județul *Iași*: comunele Mogoșești, Șipota, Schiu, Cucuteni, în județul *Suceava*: comunele Bradina, Sadova, Frumoasa, Calafindești, Dumbrăveni, Vadu Moldovei etc., în județul *Bacău*: comunele Hemeiuș, Lipova, Orbeni, Plapuma, Parâncă, Roșiori, în județul *Galați*: comunele Priponești, Ghidigeni, Corni, Pectica, Schela, Braniștea etc., în județul *Dolj*: comunele Sadova, Botoșești, Paia, Sasca de Pădure, Pleșoi etc.

Chiar dacă, din această distribuție zonală și chiar comunală a criminalității violente în mediul rural, nu se pot infera și unele corelații sau legături cauzale, ea poate fi asociată unor variabile demografice, economice și culturale, specifice acestor zone cu potențial criminogen mai ridicat, în vederea identificării unor factori de „risc”, ce pot servi ca suport explicativ pentru înțelegerea evoluției fenomenului în viitor.

3. PERCEPȚIA VIOLENȚEI DE CĂTRE POPULAȚIA DIN COMUNITĂȚILE RURALE

În evaluarea fenomenului de violență din societatea românească, un indicator semnificativ din perspectiva reacției sociale îl reprezintă atitudinile, opiniile sau percepțiile publicului cu privire la acest fenomen, care, deși sunt în mare parte subiective, pot contribui la întregirea imaginii despre amploarea, intensitatea și gravitatea violenței, despre cauzele care o generează, ca și despre modalitățile de stopare și diminuare a actelor violente. În acest scop, în perioada iunie–iulie 2008, a fost realizată o amplă anchetă de opinie într-o serie de localități rurale din România, prin care s-a încercat să se estimeze modul în care populația percepe fenomenul de violență și care sunt problemele și, mai ales, consecințele cu privire la acest fenomen.

Ancheta de opinie a fost realizată de Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității, pe baza unui protocol de colaborare cu Institutul de Sociologie al Academiei Române, la care au participat specialiști din ambele instituții, precum și colaboratori și operatori de teren din rândul unor cadre din Poliția Română și studenți de la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială a Universității din București.

Tipul eșantionului a fost probabilistic, stratificat, bistadial, în funcție de regiunea sau provincia istorică și de gradul de dezvoltare al comunelor, pe trei categorii. Volumul eșantionului a cuprins 1 186 de persoane cu vârsta de 18 ani și peste, el fiind reprezentativ pentru populația adultă din mediul rural, având o eroare tolerată de $\pm 2,85\%$, la un nivel de încredere de 95%. Cei 1 186 de subiecți au fost selectați din 24 de județe ale țării¹⁰, domiciliați în 46 de comune, care au fost

⁹ Fișa etiologică a comunelor include o serie de indicatori, care vizează caracteristicile demografice, economice, administrative, culturale și infracționale, datele recoltate urmând să facă obiectul unui posibil atlas criminologic al lumii rurale.

¹⁰ Cercetarea a avut ca temă „Atitudini și opinii ale populației din mediul rural față de fenomenul de violență”. Județele selectate în eșantion au fost: Iași, Neamț, Bacău, Vrancea, Galați, Constanța, Argeș, Călărași, Dâmbovița, Prahova, Ialomița, Gorj, Olt, Vâlcea, Arad, Bihor, Maramureș, Caraș-Severin, Timiș, Alba, Brașov, Covasna, Hunedoara și Mureș.

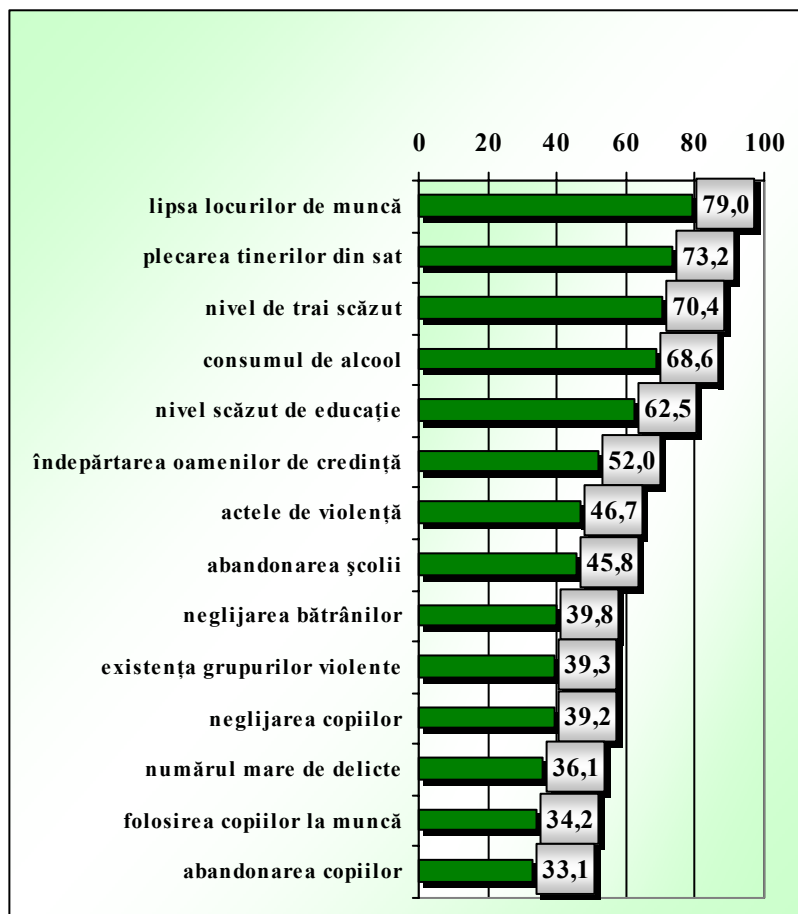
intervievați pe baza unor chestionare de opinie, aplicate prin tehnica interviului „față în față”. Chestionarele au inclus un număr de 32 de întrebări vizând atitudinea și opiniile subiecților față de fenomenul de violență, precum și 8 întrebări cu privire la caracteristicile socio-demografice ale subiecților.

3.1. APRECIEREA GRAVITĂȚII UNOR PROBLEME DIN COMUNĂ

Pentru a putea evalua opiniile subiecților privind principalele probleme cu care ei se confruntă, li s-a oferit o listă de 14 probleme specifice acestui mediu de locuire. Dintre acestea, pe primul loc se situează *lipsa locurilor de muncă din sat* (79,0%), urmată de cea legată de *plecarea tinerilor din sat* (73,2%) și de *nivelul de trai scăzut de la sate* (Diagrama nr. 9), considerate de subiecți ca fiind probleme „grave și foarte grave”.

Diagrama nr. 9

Estimarea gravității unor probleme din sat – %

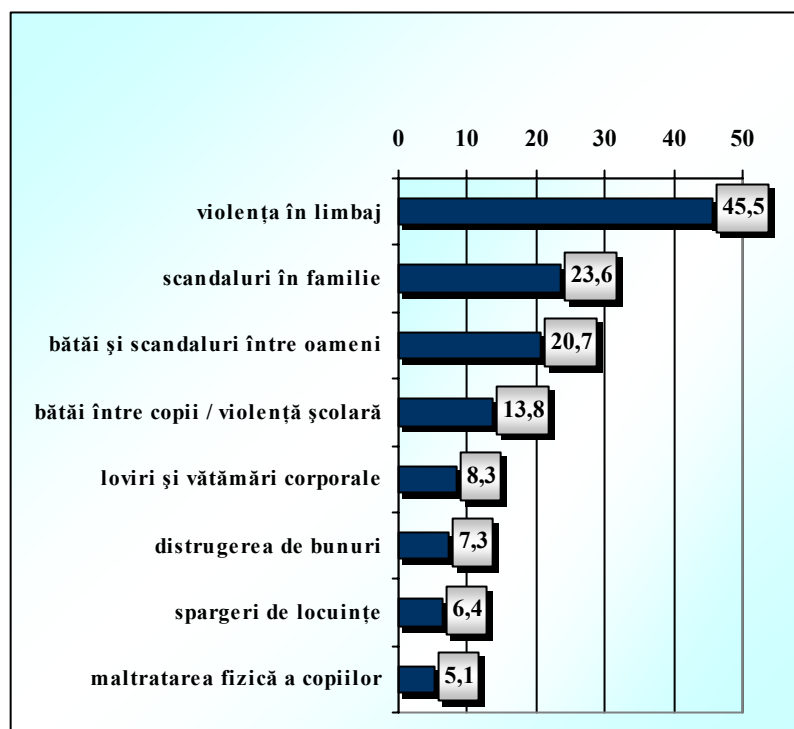
După cum se poate observa, *actele de violență* ocupă o poziție de mijloc în privința estimării gradului de gravitate, însă este totuși surprinzător că circa 51,25%, le consideră ca fiind „nu prea grave sau deloc grave”, ceea ce pare să indice că populația rurală pare să se fi obișnuit cu ele, nesancționându-le sever, așa cum ar trebui să o facă. De asemenea, surprinde faptul că mai mult de jumătate și uneori chiar aproape două treimi dintre subiecți apreciază abandonul școlar, folosirea copiilor la muncă, neglijarea bătrânilor și a copiilor, ca și abandonarea copiilor ca probleme „nu prea grave sau deloc grave”.

3.2. APRECIEREA FRECVENȚEI (INTENSITĂȚII) UNOR FENOMENE ANTISOCIALE PRODUSE ÎN COMUNĂ

Dintre cele 8 acte antisociale sau deviante enumerate, pe primul loc se situează *violența în limbaj*, aproximativ 45,5% dintre subiecți estimând că acest tip de violență se produce „des și foarte des” în lumea satelor. Pe locurile următoare, din punct de vedere al intensității producerii, se situează *scandalurile în familie* (23,6), *bătăile și scandalurile dintre oameni* (20,7) și *violențele și bătaiele între copii la școală* (Diagrama nr. 10).

Diagrama nr. 10

Estimarea frecvenței unor fenomene deviante din comună

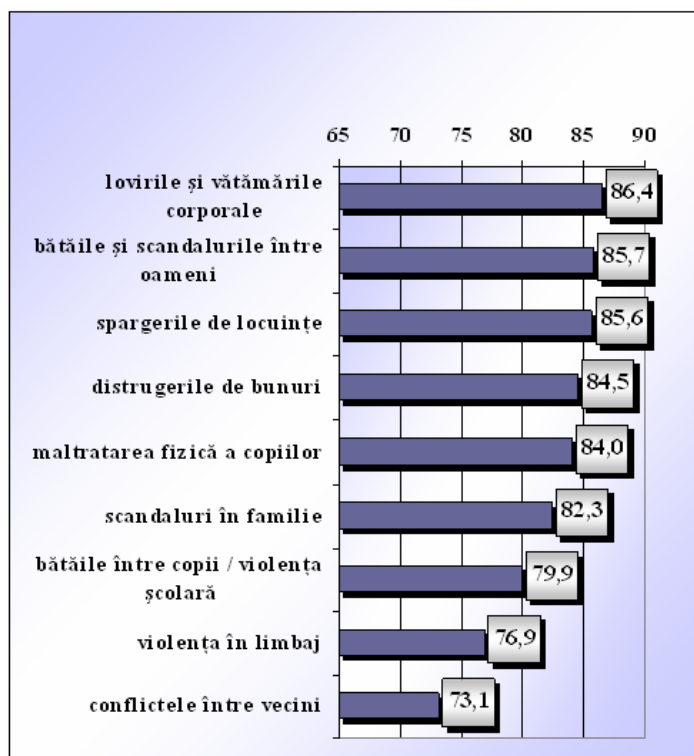
Configurația acestor opinii pare să indice că există fie o anumită prudență, fie o anumită temere, fie o lipsă de cunoștință din partea subiecților, care, în proporții majoritare, consideră că asemenea acte deviate se produc „rar și foarte rar”, unii chiar apreciind că, de pildă, *maltratarea fizică a copiilor* nu există sau nu se produce deloc (39,0% dintre subiecți), ca și *lovirile și vătămările corporale* (28,6%). În schimb, subiecții estimează, în proporție de peste 60%, că spargerile de locuințe sau distrugerile de bunuri se produc „foarte rar și rar” în comună, iar peste 30% dintre ei consideră că asemenea fapte nu s-au produs niciodată în comună, ceea ce coincide și cu numărul mult mai redus de furturi, spargerii sau tâlhării înregistrate oficial în mediul rural.

3.3. ESTIMAREA GRAVITĂȚII UNOR FAPTE ANTISOCIALE LA NIVELUL COMUNEI

Dintre cele 9 acte antisociale și violente prezentate subiecților, pe primul loc din punctul de vedere al gravității se situează *lovirile și vătămările corporale*, considerate de circa 86,4% dintre subiecți ca fiind „grave și foarte grave”, urmate de *bătăile și scandalurile dintre oameni* (85,7% dintre subiecți) și de spargerile de locuințe și distrugerile de bunuri (*Diagrama nr. 11*).

Diagrama nr. 11

Aprecierea gravității unor acte violente din comună (%)

Se poate aprecia, pe baza răspunsurilor primite, că există un larg consens al populației rurale, cu privire la amendarea severă, în special, a tuturor actelor și faptelor ce țin de *violența fizică*, ea fiind considerată ca forma cea mai gravă și de neacceptat dintre toate tipurile de violență întâlnite. De asemenea, este semnificativ faptul că subiecții resping cu tărie și acele forme de violență îndreptate împotriva *patrimoniului lor personal* (cum ar fi distrugerile de bunuri și spargerile de locuințe), considerate ca fiind la fel de grave și periculoase ca și lovirile și vătămările corporale.

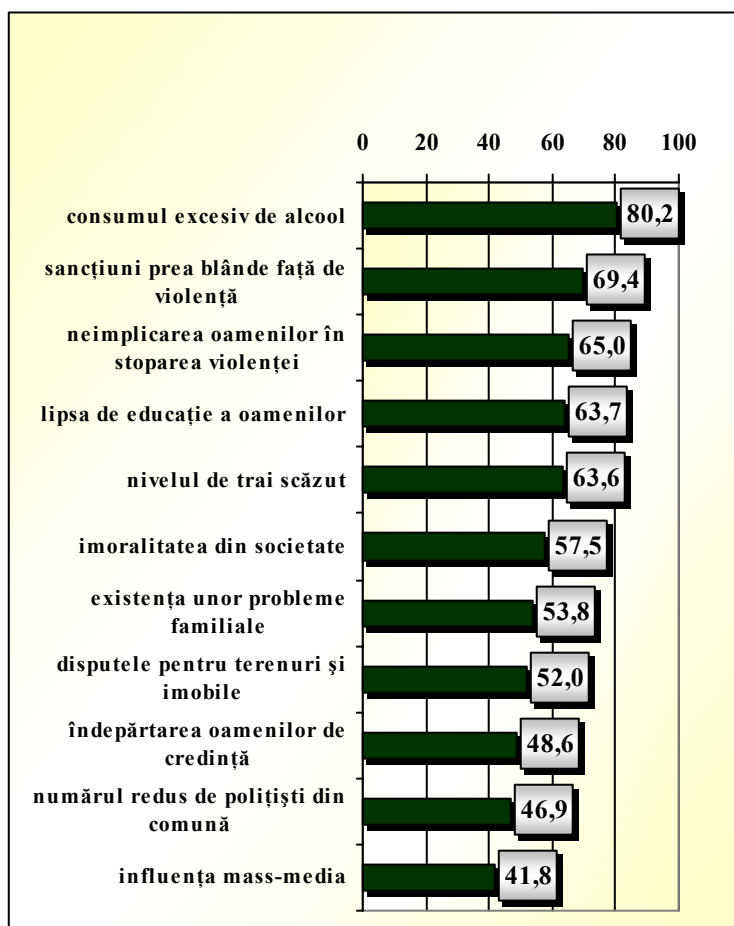
3.4. EVALUAREA PRINCIPALILOR FACTORI (SITUAȚII) CARE DETERMINĂ APARIȚIA UNOR ACTE DE VIOLENȚĂ ÎN COMUNĂ

Pentru a obține o imagine mai concludentă asupra modului în care populația investigată intuiește cauzele care generează actele de violență, li s-a solicitat subiecților să aprecieze importanța (măsura) unor factori sau situații ce ar putea avea influență în declanșarea unor fapte de violență. Dintre aceștia, pe primul loc se situează *consumul de alcool în exces* (86,2%), urmat de existența unor *sancțiuni prea blânde* față de persoanele violente și *neimplicarea oamenilor* în stoparea actelor de violență (*Diagrama nr. 12*).

Această configurație a răspunsurilor este semnificativă din perspectiva *confundării* de către populația investigată a *cauzelor* violenței cu anumite *condiții favorizante*, cum este situația consumului excesiv de alcool, care, deși în multe acte de violență este prezent și chiar are un rol important în precipitarea violenței, nu reprezintă el însuși o cauză propriu-zisă a violenței, ci doar un factor favorizant. Tot astfel, populația pune un accent prea mare pe lipsa unor factori normativi și juridici în generarea violenței, considerând că existența unor sancțiuni prea blânde pentru indivizii violenți reprezintă o cauză a violenței, ceea ce nu este exact, întrucât înăsprirea sancțiunilor pedepselor de-a lungul timpului nu a diminuat actele de violență. În același timp, populația investigată pare să fie bine orientată, atunci când situează influența mass-mediei, pe ultimul loc ca pondere, în declanșarea unor acte violente, întrucât nu se poate infera o legătură directă, nemijlocită și causală între mesajul mediatic și existența sau apariția unor acte violente.

Diagrama nr. 12

Aprecierea importanței unor factori care generează acte de violență (%)

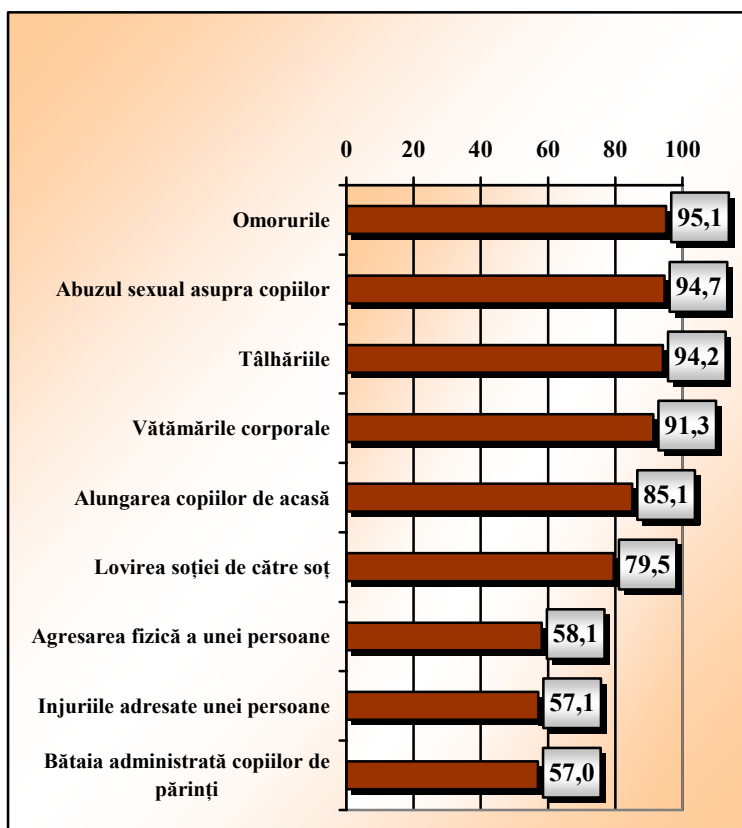

3.5. OPINII ȘI ATITUDINI PRIVIND JUSTIFICAREA UNOR ACTE DE VIOLENȚĂ

Întrucât actele de violență acoperă un spectru larg de comportamente, începând cu cele verbale și terminând cu cele fizice, deosebit de agresive și periculoase, li s-a solicitat subiecților să-și exprime opiniile cu privire la ceea ce consideră că se poate sau nu justifica din perspectiva unor fapte de violență. Din cumularea răspunsurilor exprimate de subiecți a rezultat următoarea situație (*Diagrama nr. 13*):

Diagrama nr. 13

Opinii privind justificarea unor acte de violență (%)

Din nou, rezultă un larg consens al populației investigate față de condamnarea și respingerea, în primul rând, a *violenței criminale*, manifestată sub forma *omurilor*, considerate, într-o proporție cvasitotală (95,1%), că nu se justifică niciodată în societate. Omorul a fost considerat, de altfel, ca fiind cea mai gravă faptă comisă de o persoană în toate societățile și în toate timpurile, motiv pentru care a și fost incriminat în mod universal și sancționat extrem de sever. Surprinde, din acest punct de vedere, ponderea de 4,4% dintre subiecți, care consideră că această faptă este „uneori justificată”. De asemenea, *abuzarea sexuală a copiilor*, *tâlhăriile* și *vătămrile corporale grave* întrunesc cele mai multe respingeri și amendări din partea subiecților, aceste tipuri de violență fizică, dar și criminală, fiind, de altfel, printre cele mai grave și sancționate sever de legea penală. În schimb, subiecții par a fi ceva mai îngăduitori și toleranți față de alte acte violente produse în comuna lor, cum ar fi, de pildă, *injuriile adresate unei alte persoane*, apreciate ca fiind „uneori justificate” de către 42% dintre respondenți, și

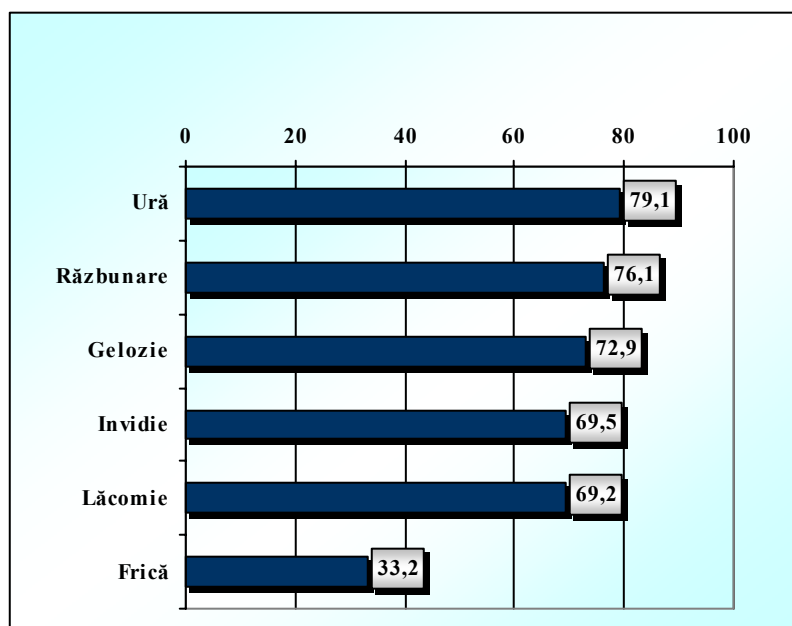
bătaia administrată copiilor de către părinți, considerată de 41% dintre subiecți ca fiind uneori justificată.

3.6. APRECIERI PRIVIND MOTIVELE ACTELOR DE VIOLENȚĂ

Având o etiologie complexă și incluzând o serie de cauze obiective și subiective, generale și particulare, sociale și individuale, violența este declanșată și de existența unor motive, a unor sentimente și impulsuri la anumiți indivizi, care acționează sau răspund violent și agresiv față de o anumită situație în care se află sau cu care se confruntă. În urma cumulării răspunsurilor oferite de subiecți, a rezultat următoarea ierarhie a motivelor (sentimentelor) care generează acte de violență (*Diagrama nr.14*):

Diagrama nr.14

Estimarea principalelor sentimente care generează acte de violență (%)

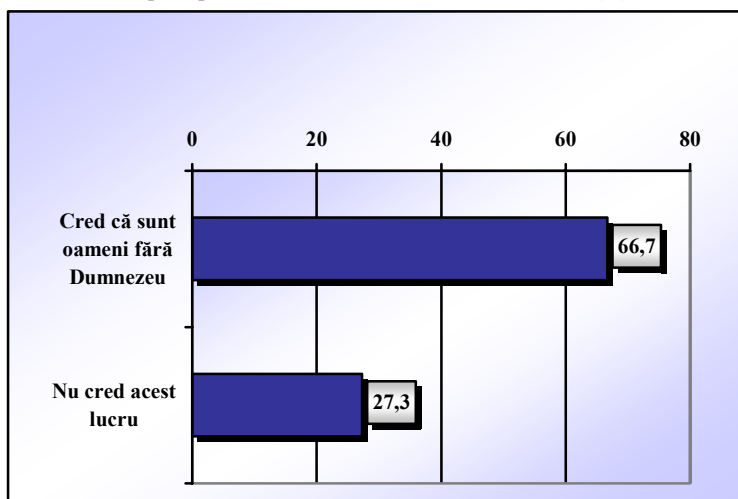
După cum se poate observa, cele mai frecvente mobiluri sau motivări ale actelor de violență sunt, în ordine: *ură* (79,1%), *răzbunare* (76,1%), *gelozie* (72,9%), *invidie* (69,5%) și *lăcomie* (69,2%), apreciate de către subiecți că influențează „în foarte mare măsură” declanșarea faptelor cu violență, pe ultimul loc situându-se *frica*, estimată doar de o treime dintre subiecți ca fiind generatoare de violență. Între alte mobiluri, care au întrunit însă ponderi nesemnificative, subiecții au amintit: nevoia de autoapărare, ambiția, neajunsurile materiale etc.

Această configurație a răspunsurilor poate conduce la alcătuirea unei tipologii a violenței, așa cum este ea percepută de subiecți, și anume: *violența primitivă*, generată de motive de ură, răzbunare și invidie, mai mult sau mai puțin manifeste, violență existentă în faptele de omor, loviri cauzatoare de moarte, vătămări corporale grave etc., dar și în anumite acte de răzbunare nejustificată față de anumite persoane; *violența pasională*, declanșată de motive de gelozie, prezentă mai ales în conflictele familiale, și *violența utilitară*, generată de mobiluri ce urmăresc interese materiale (obținerea de bunuri și valori), care se regăsește în faptele de jaf și tâlhărie.

O întrebare adițională, legată de mobilurile violenței, a vizat și caracterizarea făcută de subiecți persoanelor care au comportamente violente. Mai mult de două treimi dintre răspunsuri au considerat că indivizii care comit acte de violență sunt „fără Dumnezeu”, restul de 27,3% nefiind de acord cu această „etichetă” (*Diagrama nr. 15*).

Diagrama nr. 15

Opinii privind indivizii care comit acte violente (%)

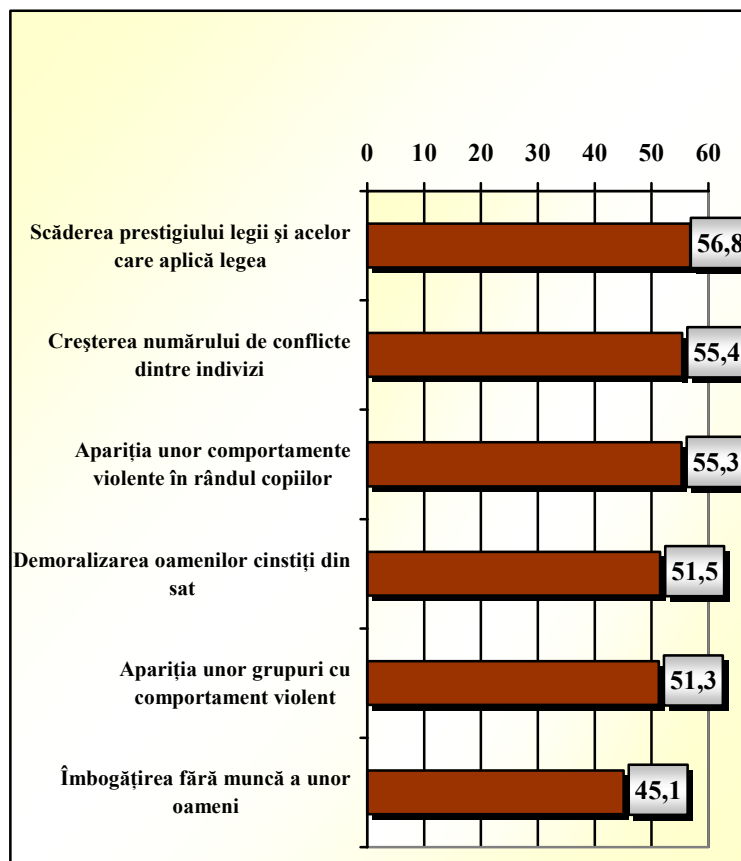

3.7. APRECIEREA DE CĂTRE SUBIECȚI A EFECTELOR ȘI CONSECINȚELOR VIOLENȚEI

Având în vedere caracterul deosebit de grav și periculos al actelor de violență, li s-a solicitat subiecților să-și exprime opinia cu privire la consecințele pe care violența le generează în comunitățile în care locuiesc. Prin cumularea răspunsurilor a rezultat că actele de violență conduc la apariția unor consecințe *negative*, resimțite de oameni la nivel individual, moral, social și normativ (*Diagrama nr. 16*).

Diagrama nr. 16

Estimarea consecințelor violenței de către subiecți (%)

Violența este considerată de către majoritatea subiecților ca fiind responsabilă, în primul rând, în plan *normativ*, conducând la *scăderea autorității legii*, a credibilității agenților de control social, care nu și-au dovedit eficiența în stoparea actelor de violență, apreciere considerată ca fiind „în foarte mare și mare măsură” de 56,8% dintre respondenți. Violența conduce, într-o proporție estimată de subiecți la 55,4%, la creșterea și *amplificarea conflictelor individuale*, ca și la *aparitiia unor comportamente violente în rândul copiilor*, la *demoralizarea indivizilor cinstiți din sat* și la *aparitiia unor grupuri cu comportament violent*, toate percepute „în foarte mare și mare măsură” ca efecte manifeste sau latente ale acestui fenomen. De asemenea, populația investigată pare să fie bine orientată, atunci când estimează că violența nu conduce decât „în foarte mică și mică măsură” la îmbogățirea unor

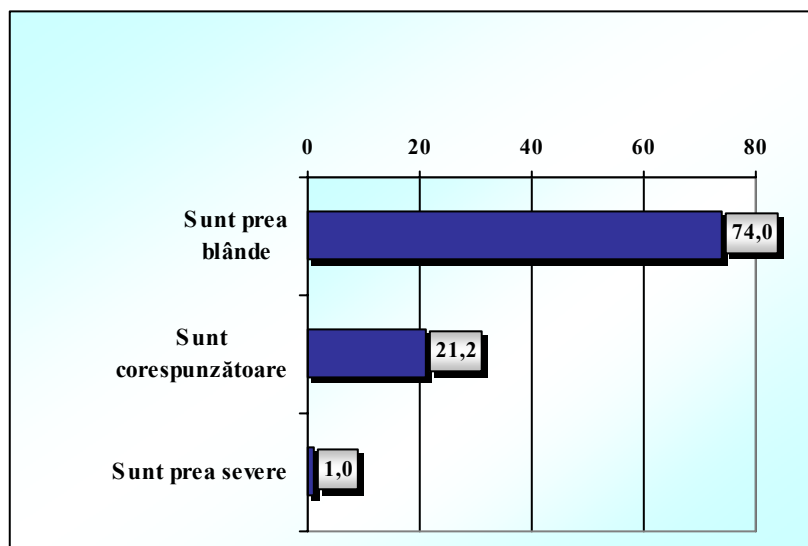
oameni, gândindu-se, probabil, la faptul că, mai ales la sate, jaful și tâlhăriile nu sunt modalități de a obține profituri maximale, cum se întâmplă la orașe.

3.8. OPINII ALE SUBIECȚILOR FAȚĂ DE SISTEMUL ACTUAL DE SANȚIUNI ȘI PEDEPSE DESTINAT AUTORILOR ACTELOR DE VIOLENȚĂ

Solicitând populației investigate să-și exprime opiniile în legătură cu sancțiunile și pedepsele prin care sunt amendate comportamentele violente, a rezultat următoarea configurație a răspunsurilor (*Diagrama nr. 17*):

Diagrama nr. 17

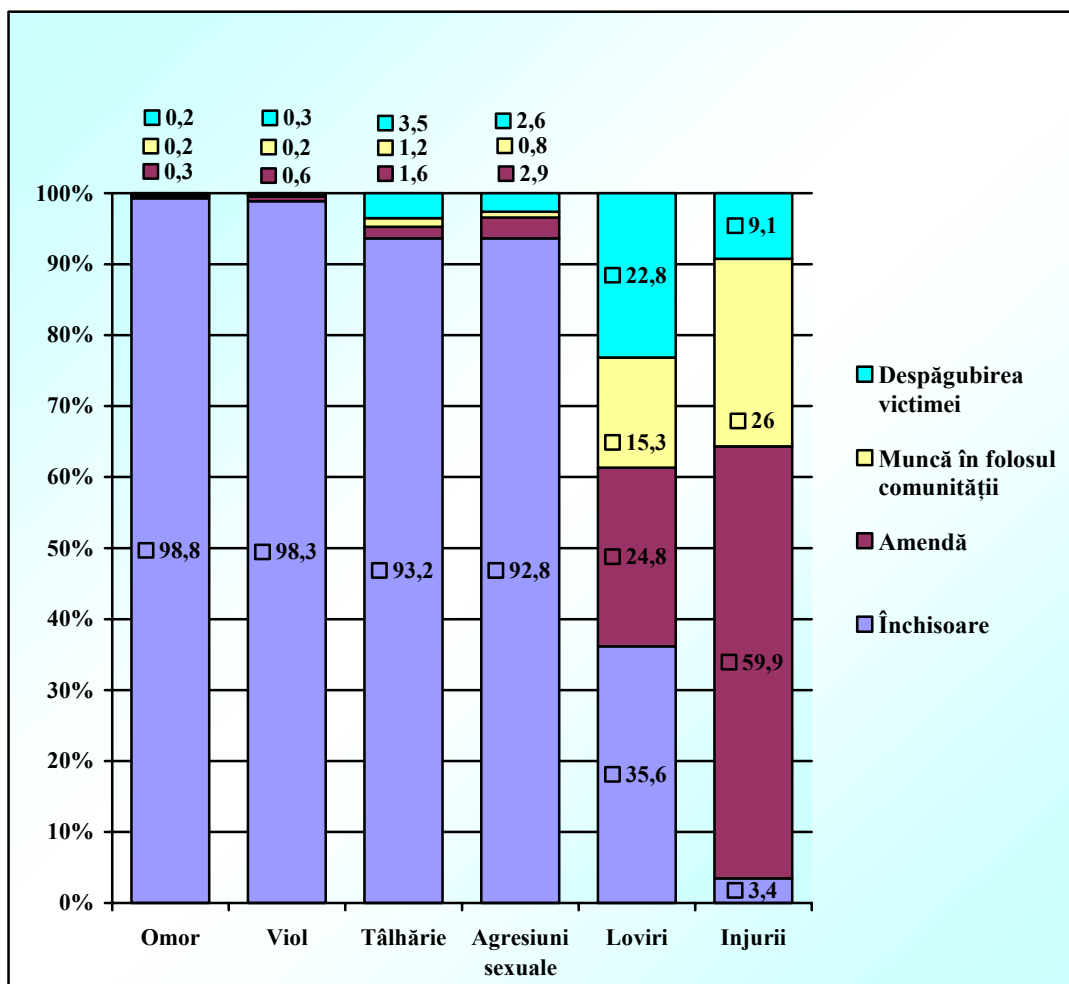
Aprecierea severității actualelor sancțiuni față de persoanele violente (%)

Se poate constata că marea majoritate a subiecților (74%) apreciază ca fiind foarte blând și moderat actualul sistem de sancțiuni și pedepse aplicat indivizilor care comit acte de violență, ceea ce, în opinia lor, nu este de natură să descurajeze multiplicarea faptelor de violență din societate. În consecință, accentuarea laturii *punitiv-represive* a sancțiunilor, apreciază subiecții, ar reprezenta o măsură eficientă în prevenirea și combaterea actelor de violență, ceea ce reprezintă, de fapt, confundarea, de către subiecți, a *efectelor* cu înseși cauzele generatoare de violență (*Diagrama nr. 18*).

Diagrama nr. 18

Estimarea tipurilor de sancțiuni aplicabile indivizilor violenți, în funcție de natura actului violent

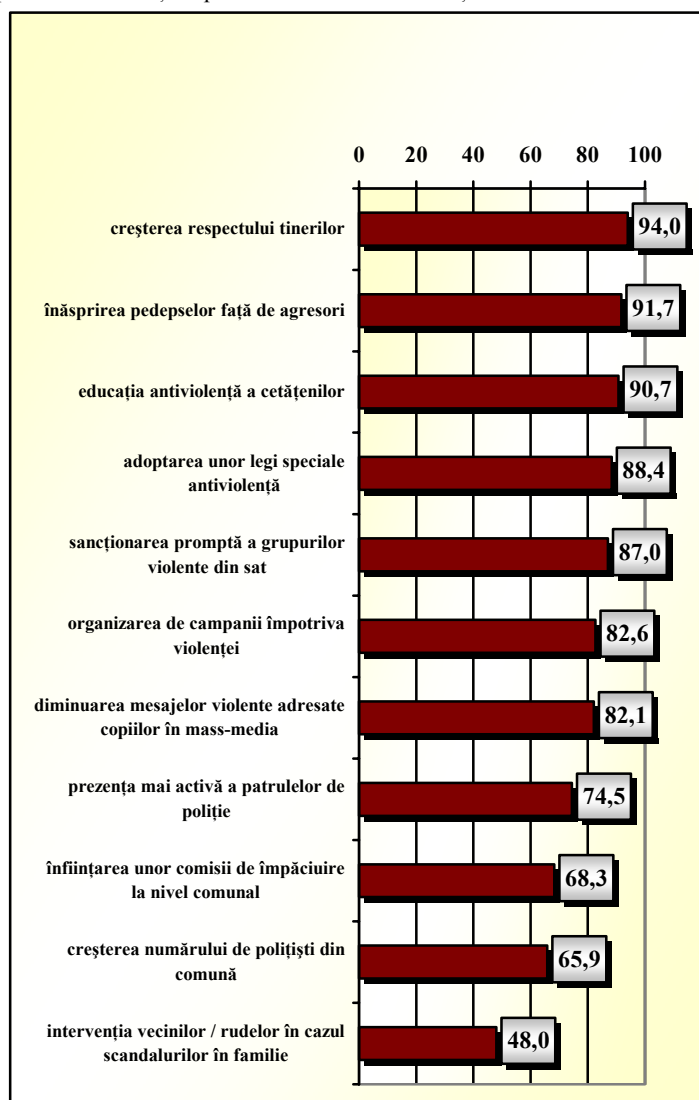
Dincolo de latura represivă, preconizată de cei investigați, concretizată prin pedepse cu *închisoarea* pentru actele de violență deosebit de grave, cum sunt *omorurile, violurile, tâlhăriile și agresiunile sexuale*, o parte importantă dintre subiecți consideră că, pentru alte acte de violență mai puțin grave, cum sunt *lovirile și injuriile*, ar trebui aplicate măsuri neprivative de libertate, constând din amenzi penale, muncă în folosul comunității și despăgubiri acordate victimelor în urma medierii conflictelor cu agresorii, ceea ce ar fi de natură să ducă la o revalorizare a sancțiunilor alternative, comunitare, ca mijloc de tratament pentru indivizii violenți.

3.9. MĂSURI ȘI INIȚIATIVE PROPUSE DE POPULAȚIE PENTRU REDUCEREA ACTELOR DE VIOLENȚĂ

Având în vedere modul în care populația din mediul rural conștientizează amploarea, gravitatea, cauzele și efectele violenței, subiecții au fost rugați să-și exprime opiniile cu privire la măsurile și inițiativele care contribuie „într-o foarte mare și mare măsură” la stoparea și diminuarea actelor de violență, rezultând următoarea situație (*Diagrama nr. 19*).

Diagrama nr. 19

Propuneri ale subiecților privind reducerea intensității fenomenului de violență (%)

După cum se poate observa, principalele soluții și măsuri, care vizează stoparea și diminuarea actelor de violență, sunt de ordin *educativ* (creșterea respectului tinerilor, educația antiviolență a cetățenilor, organizarea de campanii antiviolență, diminuarea mesajelor violente din mass-media, adresate copiilor), urmate de cele de natură *juridică-preventivă* (adoptarea unor legi speciale antiviolență, creșterea numărului de polițiști și a patrulelor de poliție în comune, sancționarea promptă a grupurilor violente) și de cele de natură *comunitară* (înființarea unor comisii de împăciuire la nivel comunal, intervenția vecinilor și a rudelor, în cazul scandalurilor în familie). Din nefericire, populația nu a considerat că sunt necesare și anumite măsuri cu caracter economic și social, care să vizeze diminuarea sărăciei din sate, asigurarea unor condiții decente de muncă și locuit pentru cei de la sate, diminuarea consumului de alcool etc.

4. UNELE CONCLUZII ALE STUDIULUI

Creșterea actelor de violență în lumea rurală, în special a celor delincvente și criminale, reprezintă o certitudine și o realitate dură, care nu mai poate fi ignorată de politicieni, specialiști sau cercetători, urmând să devină o preocupare prioritară a acestora pentru a putea evita „moartea” din satul românesc, cauzată nu doar economic, demografic și cultural, ci prin acțiuni violente și criminale, comise de înșiși locuitorii acestor comunități.

Concentrarea violențelor îndreptate împotriva persoanei, în special, în zonele rurale, pare că nu este întâmplătoare, mai ales dacă avem în vedere, pe de o parte, uitarea și nepăsarea guvernanților, iar pe de altă parte, mutațiile sociale, economice și culturale intervenite în aceste zone, ce continuă să trăiască „uitate în istorie” și nevoite să se confrunte cu probleme dintre cele mai grave și care le afectează sensibil funcționalitatea normală. Din „creatoare de cultură”, unele sate din România au devenit, paradoxal, „creatoare de violență”, datorită multiplelor „agresiuni” interne și externe, la care au fost expuse, mai ales după decembrie 1989.

Faptul că violența a devenit o certitudine în lumea rurală este perceput chiar de către locuitorii ei, care consideră acest fenomen ca fiind intens și periculos pentru securitatea lor socială și individuală, avansând o serie de soluții și măsuri, ce pot servi ca suport legislativ, economic, cultural și social în vederea diminuării flagelului violenței la sate.